

"בפרי הארץ"

"פרשת מסעי"

"אֵלֶּה מִסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לְעַבְדָּתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן"

מסעיהם למוצאייהם

רמב"ן: אלה מסעי - אחרי נקמת מדין שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה אחר תאסף אל עמיך (לעיל לא ב) ואחרי שחלק ארץ סיחון ועוג ובנו הערים הנזכרות, נתן דעתו לכתוב המסעות. ונתכוין בזה להודיע חסדיו של הקדוש ברוך הוא עמהם, שאע"פ שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר לא תחשוב שהיו נעים ומטולטלין ממקום למקום תמיד ולא היתה להם מנוחה, אבל בכל הזמן הגדול לא הלכו אלא ארבעים ושנים מסעות, כמו שכתב הרב רש"י מדברי רבי משה הדרשן:

והוסיף במורה הנבוכים: (ג נ) תועלת בידיעתם, לומר הצורך להזכיר המסעים גדול מאד, כי הנסים והאותות הנעשות היו אמיתיות לכל רואיהם, אך בעתיד יהיו דברים בשמועה ויכזיבם השומע. ומאותות התורה ונפלאותיה העצומות עמידת ישראל במדבר ארבעים שנה ומציאת המן בכל יום, והם מקומות רחוקות מן הישוב ואין טבעיות לבני אדם לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון, ואמרה התורה (דברים כט ה) לחם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם, וכל אלה אותות הם במעשה נס נראות לעין. וכאשר ידע הבורא יתברך כי יעבור על אלה האותות מה שיעבור על דברי הימים, לא יאמינו השומעים בהם, ויחשבו כי עמידתם במדבר הזה היה קרוב מן הישוב מקום אשר בני אדם שם, כמו המדברות אשר ישכנו שם בני ערב היום, או מקומות אשר יהיה שם חריש וקציר, או יש שם עשבים וצמחים למאכל בני אדם ושיהיה במקומות ההם בורות מים.

על כן: הרחיק מלבות בני אדם המחשבות האלה, וחזק אלה האותות כולם בזכרון המסעות, כדי שיראו אותם הדורות הבאים וידעו האותות הגדולות איך עמדו בני אדם במקומות ההם ארבעים שנה, כל אלו דבריו. והנה מכתב המסעות מצות השם היא מן הטעמים הנזכרים, או מזולתן ענין לא נתגלה לנו סודו, כי "על פי ה'" דבק עם "ויכתוב משה", לא כדברי ר"א שאמר שהוא דבק עם "למסעיהם", שכבר הודיענו זה (לעיל ט כ) על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו.

הברטנורא: אלה מסעי לכך נכתבו וכו' עד אעפ"י שגזר לטלטלם ולהניעם במדבר וכו' קשה היכן מצינו שגזר עליהם כן וי"ל מדכתיב ובניכם יהיו רועים במדבר ארבעים שנה ולשון רועים משמע גלות וטלטול כד"א ונגלה מני באהל רועי והיינו דכתיב בפרש' דלעיל ויניעם במדבר כלומר גזר עליהם להניעם ולטלטלם. ומה שאמ' רש"י אח"כ משל למלך שהולך את בנו לרפאתו וכו' פירושא דהא מילתא הכי איתא שישראל היו חולים במצרים ושטופים בע"ז ועבירות רבות והולیکن הקדוש ברוך הוא להר סיני ולמדבר לרפאתן מהעבירות הללו וללמדן תורה. כיון שהיו חוזרין כלומר כיון שהיו קרובים ליכנס לארץ ולשוב למעלת אבותם אברהם יצחק ויעקב שהיתה השכינה נגלית עליהם תדיר התחיל הכתו' מונה כל המסעות כלומר כאן הוקרנו כאן חששת את ראשך כך בפרשה זו מזכיר ראשי פרקים במקומות ידועים מעבירות שעשו שם ונסים שנעשו להם כגון ויחנו ברפידיים ואין מים לשתות העם ובהר ההר וימת אהרן שם שהם כעין רמזים.

אור החיים: נראה בהעיר למה בחר הכתוב למנות המסעות ולא החניות ומה גם לדבריהם ז"ל (מד"ר כאן) שאמרו משל למלך וכו' כאן ישנו כאן וכו' עד כאן, שזה יותר בזכרון החניות לא במסעות, גם לפי מדרש אחר (תנחומא) שאמרו שהזכיר המסעות לקבוע להם שכר לעתיד לבא דכתיב (ישעי' לה) ישושם מדבר וגו' לפי זה היה ראוי למנות החניות.

אכן יתבאר: על פי דברי אנשי אמת (זוח"ב קנז א) שאמרו שהליכת ישראל במדבר היתה לברר ניצוצי הקדושה שאנס איש הבליעל החונה במדבר השמם ששם קנה מקומו מקום נחש שרף ועקרב ודרכו שם עדת ה' להוציא בולעו מפיו, והוא הטעם שהיו ישראל חונים במקום אחד שנה ובמקום אחר י"ב שעות שהוא כפי מה שצריך לבירור הניצוצות שישנם במקום ההוא, ובירור זה אין כח בעולם שיכול עשותו זולת קדושה השלמה ובסוד שלימות מחברת הכללות ומחברת הפרטות, קדושה השלמה היא השכינה וישראל והתורה, ומחברת הפרטות הם ס' ריבוא נשמות קדושות, מחברת הכללות הוא משה רבינו בסוד משה עמו, כי הוא אילן שממנו נוצצו נשמות ס' ריבוא שהיו שם, ונסתייעו בעזר אלהי בשכונת שוכן הבירה ושברו מלתעות עול וביררו בירור עצום.

העמק דבר: אלה מסעי וגו'. אריכות וכפל לשון שני המקראות הללו, הוא משום שהיו המסעות נחלקים, ממצרים עד קדש ברנע היו נוסעים לתכלית ביאה לארץ ישראל, והיה תכלית המסע כדי להתקרב לארץ ישראל, מקדש ברנע שהיה מעשה מרגלים ונגזר שיהיו מתעכבים ארבעים שנה וגם יהיו נודדים ממקום למקום מטעם שביארנו בפרשת שלח ובפרשת דברים, ואם כן היו מסעות אלו התכלית הציאה ממקום למקום, ואחר שבאו לקדש שבמדבר צין לארץ אדום החלו להתקרב לארץ ישראל לכנוס ולירש, חזר תכלית הנסיעה להיות קרוב לארץ ישראל, על כן כתב כאן ג' פעמים, אלה מסעי וגו' לצבאותם. היינו לתכליתם כמו שביארנו בספר שמות י"ב נ"א, זה חלק הראשון, וזה היה ראוי להיכתב בספר.

סג

"מפרי הארץ"

הלכה

אורז וזיזים

א' האם מותר לאכל בשר ויין במוצאי תשעה באב בשנה זו?

תשובה: אסור. {עיין סימן תקנח}

ב' האם מותר לכבס להסתפר להתרחץ ולומר שהחיינו במוצ"ש בשנה זו?

תשובה: מותר. {עיין סימן תקנח}

חושן משפט

א' היו בחתונה ותוך כדי הריקודים קרע חולצתו של חברו האם צריך לשלם?

תשובה: פטור. {עיין סימן שעח}

ב' האם מועיל לעשות קניין סודר במטבע?

תשובה: לא. {עיין סימן קצהו}

אבן העזר

א' האם מותר להתייחד עם אחותו בקביעות?

תשובה: אסור. {עיין סימן כב}

ב' האם מותר להתייחד עם אמו בקביעות?

תשובה: מותר. {עיין סימן כב}

יורה דעה

א' האם צריך להטביל מגש של חלות?

תשובה: עם עשוי מזכוכית או מתכת צריך להטביל ואם עשוי זכוכית ללא בית קיבול יטבול ללא ברכה. {עיין סימן קכ}

ב' כלי חשמלי שמתקלקל כשמטבילו האם אפשר לתנו לגוי כדי לפטרו מין הטבילה?

תשובה: דרך עראי כן דרך קבע לא. {עיין ט"ז סימן קכ}

ספר סדר היום "סדר תשעה באב"

זה היה דרך כל החסידים הראשונים: אשר היו מקהילים קהלות ברבים לדרוש להם את דבר ה' את חקיו ואת משפטיו ומורה להם את הדרך ילכו בה ונמצא זכות כל אותם תלמידים או אנשים הנאספים עמו תלוי באותו רב או רבן ושכרו גדול במאד מאד שכר שאין לו ערך וקצב' אשר עין לא ראתה וזה ענין הדאגה והיגון אשר צריך האדם הירא להיותו דואג יום ט"ב על חילול השם וחילול תורתו וחורבן ביתו וביזת עמו ושפלות כל הזמן הזה הארוך והנמשך ולא עלתה ארוכה למכה הגדולה הזאת ומתוך כך יתן את לבו להשגיח בענין זה ולבקש ולחפש לדרוש ולחקו' איזה דרך נעלה ונצליח בענין זה ואין דרך אחר ארוכה וקצרה אלא זה שכתבתי ובזה צריך אדם להשגיח ולרדוף אחריו ואם לאו בר הכי הוא ישתדל לפקוד ולצוות למי שהוא בר הכי שיעשה וכל הזכות תלוי בו כי הכל הולך אחר המעמיד.

אחר שהתפללו: מנחה אם לא הגיע עדיין זמן ערבית לא יצא מב"ה אלא יתעכב שם ויאמר המזמורים המשברים את הלב ומעוררים תשובה ובהגיע זמן ק"ש יקרא ויתפלל כשאר לילות ובצאתו יברך על הלבנה ואף על פי שהוא יום י' יעכב הברכה עד הלילה הזה אחר שהוא בתענית ובשברון מתנים מתאבל על חורבן ירושלים ראוי ודאי הוא להקביל פני השכינה משאר לילות וכן נהגו וילך לביתו ויקבל תנחומין על אבלותו ויאמין באמונה שלימה שאלהינו ית' וית' ינחמנו מאבלנו כאשר הבטיחנו ע"י נביאיו ומעתה יעסוק בעסקיו ובחפצי שמים אבל לא ישכח אותו מלבו כדכתיב אם אשכחך ירושלים.

"מפרי הארץ" סימן – ע"כ

בעניין: דיני יולדת בשבת

א: האם מחללין שבת על יולדת?

תשובה: כן כמו כל חולה שיש בו סכנה.

ב: האם מדליקים את הנר ליולדת סומא ומדוע?

תשובה: מדליקים שבכך מתיישבת דעתה שאומרת שחברותי ראות מה שאצטרך.

ג: האם מדליקים שהיולדת והמילדת לא אמרו שצריכה לנר?

תשובה: מדליקים וברמב"ם מבואר שדווקא אחר פתיחת הקבר אך קודם לזה דווקא שאמרו שצריכה לנר. {באה"ל ד"ה ומדליקין}

ד: האם מחללים שבת על גוי או כותי או קראי ומה הדין במקום חשש איבה באיסור דאורייתא ובאיסור דרבנן?

תשובה: לא מחללים ובחשש איבה באיסור דאורייתא אסור ובדרבנן צריך עיון. {ס"ק ח'}

ה: יולדת שאומרת שאיני צריכה לחילול האם מחללים על כל דבר ועל אכילת חמין?

תשובה: מחללים על כל דבר שרגילים לעשות ליולדות ולגבי אכילת חמין כתב המג"א שהרבה יולדות נוהגות לאכול בשבת חמין של אתמול. {ס"ק יג'}

ו: יולדת מג' ימים ועד ז' האם מחללין בסתמא האם מחללים כשאומרת איני צריכה ורופא אמר שצריכה וכשהיא אומרת איני צריכה וחברותיה אומרות שצריכה ושהיא אומרת שצריכה ורופאים אומרים שלא צריכה?

תשובה: בסתמא וכן כשאומרת שאיני צריכה ורופא אומר שצריכה מחללים אבל היא אומרת שלא צריכה וחברותיה אומרות שצריכה מחללים וכשאומרת שצריכה מחללים אפילו מאה רופאים אומרים שלא צריכה.

ז: מי מתי עד מתי נחשב ג' ימים?

תשובה: בלחם משנה כתב מפתחת הקבר ומפירוש המשניות להרמב"ם מבואר משעה שאדם שותת ואם נימשך קרוב לג' ימים אינו בכלל זה וצ"ע ביאור הלכה כל ג' ימים.

ח: מה דינה עד ל' יום לעניין כל דבר ולעניין חימום ומה ההלכה למעשה?

תשובה: דינה כחולה שאין בו סכנה שמותר רק על ידי גוי ולעניין חימום השו"ע מתיר להדליק מדורה על ידי יהודי כשאין גוי והרבה ראשונים חולקים וקשה להקל וצ"ע למעשה. {ביאור הלכה כל שלושים}

ט: האם יש איסור דאורייתא בחיתוך אדם מת ובחיתוך הטבור של הולד?

תשובה: במת לא ובטבור של וולד מחלוקת אחרונים.

י: רחיצת התינוק האם הוא דבר שיש בו סכנה?

תשובה: מחלוקת ראשונים וע"י גוי ודאי מותר.

רח' הר' קוק 1 ב"ב 0533107467

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבית הוועד" מהרב אברהם בנעזום קלרמן שליט"א

נטילת ידים לחולה האוכל ביוה"כ ותשעה באב

בשו"ת מהרי"ל דיסקין: {קונטרס אחרון סימן ה' אות סח'} מסתפק בחולה שאוכל ביוה"כ ובתשעה באב אם נוטל ידיו קודם האכילה או שיאכל בלי נט"י כלל ולכאורה ביאור הספק הוא איזה תקנה עדיפה האם האיסור לאכול פת בלא נטילה חמיר טפי ומחמת זה דוחה החיוב נטילה איסור רחיצה או האיסור רחיצה חמיר טפי ומחמתו אין צריך לטול ידיו ובספר לבושי מרדכי כתב דודאי דחובת הנטילה דוחה את האיסור והביא לזה ראייה מהסוגיה בחולין קז: דאיבעיא להו מאכיל צריך נט"י או אינו צריך ופשיט ליה מהא דאשה מדיחה ידה אחת במים ונותנת פת לבנה הקטן ומבואר דצריכה נטילה ודחי דהתם נוטלת משום שיבתא הרי מבואר להדיא דאילו מאכיל היה צריך נטילה היה נוטל אף ביוה"כ אע"פ שאסור ברחיצה וחזינן דהחיוב נטילה דוחה איסור הרחיצה.

אמנם בשו"ע: מצינו סברה נוספת בדינים אלו בסי' תרי"ג ס"א דאם היו ידיו מלוכלכות בטיט מותר לרחוץ כיון דלא אסרו אלא רחיצה של תענוג וכע"ז שם ס"ב נוטל ידיו שחרית ולא יכוין להנאת רחיצה רק להעביר הרוח רעה וכתב השו"ע שיזהר שלא יטול אלא עד סוף קשרי אצבעותיו דע"י נטילה זו כבר נסתלקה הרוח רעה והקשה הפרי מגדים דכיון דאינו רוחץ לתענוג מ"ט לא התירו מחמת דין נקיין כפיים ליטול עד הזרוע ועמד בקושיה ובאמת לענין נט"י לנשיאת כפיים כתב הרמ"א דמותר ליטול והמשנ"ב כתב עד הפרק וחזינן דכל שצריך ליטול שרי את כל היד ואם כן אף בנט"י שחרית יש לנו להתיר ואפילו עד הפרק וכן צ"ב לענין נט"י דתפילה דמבואר בסימן תרי"ג סעיף ג' ליטול רק עד סוף קשרי אצבעותיו וצ"ב למה לא יטול כל היד מיהו לענין נש"כ י"ל שבמקום מצוה לא אסרו כלל הרחיצה כטבילת מצוה דמותר ביו"כ ובנט"י לתפלה י"ע כיון שאינו אלא משום נקיות ובה"ל שלא התירו אלא מה שנצרך להסרת הליכלוך והוא עד קשרי אצבעותיו כמו בנטילת ידיים שחרית.

והנה לענין נט"י לסעודה: יש לדון בסברות הנ"ל אחר שהוכיח הלבושי מרדכי הנ"ל דבדואי החיוב נטילה דוחה את האיסור רחיצה יל"ע מאיזה טעם הוא אם כסברה הראשונה שכ' שבמקום מצוה לא גזרו איסור רחיצה דומיה דטבילת מצוה לכאורה היה ראוי שלא ליטול אלא עד סוף קשרי אצבעותיו דהא בשו"ע סימן קס"א סעיף ד' כתב שיעור נט"י כל היד עד הקנה של זרוע וי"א עד מקום חיבור האצבעות ונוהגים כדעה הראשונה ובמשנ"ב שם כתב דמי שיש לו מים בצמצום יכול לסמוך על המקלים וע"ש עוד בט"ז ובחזו"א שיש בזה גם נ"מ לחומרא לענין מים שיצאו מן הפרק וחזרו דכיון שדעיה שניה היא עיקר לדינא אם יצאו המים מקשרי האצבעות לגב היד נטמאו המים והחזו"א חידש עוד דבעי רביעית שלימה למקום האצבעות שהוא עיקר מקום הנטילה.

וא"כ כשאנו דנים: ביוה"כ ותשעה באב שחייב ליטול לסעודה מ"מ אינו חייב אלא עד קשרי האצבעות ומהיכי תיתי להתיר לו ליטול עד סוף היד. וכן יש לדון מצד הסברה שכתב בשו"ע הנ"ל לענין לכלוך דלא אסרו אלא רחיצה של תענוג וא"כ הכא שנוטל לצורך הסעודה י"ל שפיר דיטול אפילו עד הזרוע משום שאינו רחיצה של תענוג אבל זה אינו דהא בנט"י שחרית חזי דלא התירו משום האי סברא ליטול ידו וכקושיית הפמ"ג וביותר דאף הפמ"ג לא הקשה כן אלא בנט"י שחרית שחידש דיש דין נקיות מלבד הרו"ר דלזה בעי תמיד ליטול עד הזרוע ואפ"ה ביו"כ אסור והוקשה לו דכיון שמצד הנקיות הנטילה הזו נצרכת לו מ"ט אסרו והא אינו לתענוג אבל בנט"י לסעודה אין כלל חיוב בנטילה זו עד הזרוע ואינו אלא חומרא בעלמא וי"ל דבה"ל אף הפמ"ג לי"ל האי סברא דמחמת זה יאה מותר ליטול כל היד.

וביאור הדברים: נראה דודאי אין זה היתר מוחלט דכל שאינו לתענוג שרי וכעין שכתב הלבוש דסיכה שהנאתה מרובה אפילו אין כוונתו לתענוג מ"מ מתענג הוא בכך וכמו כן ברחיצה אף שאין הנאתו מרובה כמו בסיכה מ"מ ודאי בכל רחיצה יש הנאה כל דהו וע"כ אף שאין מתכוון לתענוג מ"מ בסתמא הדבר אסור דיש לו הנאת ומה דשרי כשיש לכלוך שם כתב השו"ע האי סברא דהדבר מוכח מתוכו שאין כוונתו לתענוג אלא להסיר הלכלוך וכן בנט"י שחרית כתב ההגהות מימוניות דצריך שיהא כוונתו להסיר הרו"ר ולא לתענוג דגם בזה ידוע דנוטל משום דבלה"כ לא יוכל ליגוע בפיו ובנקביו או באוכל ואין זה לתענוג. וה"ה נמי בנט"י לנשיאת כפיים דמדמי לה לקידוש ידיים ורגליים על כרחו צ"ל על כל היד וי"ל בזה עוד טעם דגם אינו לתענוג אלא שגם בזה אינו מותר אלא מה שהוא לצורך ולכך בנט"י שחרית ובנט"י לתפילה לא התירו אלא עד קשרי האצבעות אבל על גב היד כיון שאינו לצורך הדר הוא ליה כשאר רחיצה דתשתרי ליה כרחיצה לתענוג וא"כ ה"ה בנט"י לסעודה כיון שאינו מחויב ליטול כל היד אסור ליטול כל היד אלא רק עד סוף קשרי אצבעותיו.

אלא שמובא במשנ"ב: (דרשו) בשם הגריש"א ובשם הגר"ח"ק דנוטל כל היד ובחוט שני מספק"ל בדבר זה וצריך לבאר הנידון מ"ט התירו הכא משאר נטילות. ואולי י"ל בזה דהנה הרמ"א תרי"ג סח' כתב לחדש דכל מקום שמותר לעבור במים אפילו היה לו דרך להקיף ביבשה מותר לעבור דמיעוטי בהילוך עדיף וכתב המג"א שם דהמהרש"ל כתב להחמיר בזה ומבואר שם דהנידון הוא איזה איסור יותר חמור אם עדיף למיעוטי בהילוך או שלא ירחץ ושלא ירטבו בגדיו ויבא לידי סחיטה מבואר מזה דלא סגי במה שאין מתכוון לתענוג דרק רוצה לעבור את הנהר וע"ז נחלקו הפוסקים היכן שיש לו צורך למעט בהילוך משום הלכות יו"כ אי נחשב צורך שנוכל להתיר לו הרחיצה ולכאורה בתשעה באב שאין דין למעט בהלוך פשוט שיהא צריך להקיף ולא יאה לו היתר כלל במה שהוא לא מתכוון לתענוג וכו"ל.

עוד מצינו חידוש: במ"ב תי"ג סק"א בשם מטה אפרים דאם גופו מלוכלך בכמה מקומות והוא טורח לרחוץ מקומות המטונפים כ"א בפנ"ע מותר לכנוס כל גופו בפעם אחת ומבואר דטירחא כזו נחשבת כטירחא לענין שנחשיב רחיצה זו כרחיצה לצורך ולא לתענוג ובכל מקום לפי ענינו צריך לדון אם נחשב כצורך או לא.

ומעתה י"ל: דחלוק נט"י לסעודה שחרית דנט"י שחרית דמבואר בתוס' בחולין שענינו כהסרת ליכלוך א"כ כל דנקטי' לדינא דסגי בנטילה עד סוף קשרי אצבעותיו וע"כ נחשב כמו מלוכלך רק במקום זה ואין צורך להתיר לו יותר מזה וכמו כן בנט"י לסעודה לדעת הראשונים דטעם התקנה משום ספק תרומה תליה בטומאת הידים עד היכן היא או משום מיאוס שיש ביד ואין הנטילה אולי סילוק הטומאה או הטינוף א"כ כיון דנקטי' דעיקר הדין הוא ליטול עד סוף האצבעות אין לנו להתיר יותר מזה.

אמנם לדעת הראשונים: דיש בנטילה לסעודה גם תוספת קדושה כדאמרי בחולין דוהתקדשתם קאי על מים ראשונים י"ל דאף שמעיקר הדין אין חייב ליטול יותר ואין לו איסור אכילה בלי זה מ"מ כשנוטל כל היד מקיים דין חיובי בכל היד ויש בזה קיום יותר טוב ושמא זה חשיב ג"כ צורך משא"כ בנטילה שאינה אלא להסיר מניעה שייך לומר שכשנוטל יותר מסיר יותר את המניעה דקי"ל דמותר לאכול גם בנטילה מועטה עד קשרי האצבעות וע"כ אין צורך בתוספות אבל כשיש קיום חיובי בנטילה עצמה בזה י"ל שכל תוספת נחשב לקיום יותר חשוב ומספיק גם צורך בזה שלא נחשבנו כרחיצה לתענוג.